

Statens vegvesen Region øst
Postboks 1010
2605 Lillehammer

Deres ref.:

2011/090150-003

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):

~~2011/9111~~ ART-NK-AGS

423.5/05/04/02/03

Dato:

22.09.2011

Vedtak om dispensasjon fra forskrift om dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) som prioritert art

Vi viser til deres brev av 1. juli 2011, hvor det søkes om dispensasjon fra forskrift om dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) som prioritert art for utføring av kantslått, grøfterens og grøfting langs riks- og fylkesveger i fylkene Oppland, Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold.

Forskriften om dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) som prioritert art av 20. mai 2011 (forskriften) oppstiller i § 3 et forbud mot uttak, skade eller ødeleggelse av dragehode. Som ødeleggelse regnes utbygging, graving, masseuttak, utfylling og lagring av masser, dyrking, gjødsling og andre handlinger dersom de er egnet til å skade, forandre, tildekke eller på annen måte forringe individer av arten, jf. § 3, andre punktum.

Unntak fra forbudet mot uttak, skade eller ødeleggelse kan gis "dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig," jf. naturmangfoldloven (nml) § 24, femte ledd, jf. forskriftens § 6. Dispensasjon etter første alternativ kan gis hvis tiltaket ikke ødelegger muligheten for artens overlevelse, jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-09) (side 156). Dispensasjonsadgangen etter andre alternativ skal være en "sikkerhetsventil for situasjoner og tiltak av stor samfunnsmessig betydning som man ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet," jf. Ot. prp. nr. 52 (2008-09) (side 155), og er dermed ikke relevant i denne saken. Spørsmålet her blir dermed om de omsøkte tiltakene vil forringe bestandssituasjonen eller bestandsutviklingen for dragehode.

Da søknaden gjelder flere fylker, behandles søknaden av Direktoratet for naturforvaltning, jf. forskriften § 6, første ledd, andre punktum.

Nml § 7 fastslår at prinsippene i nml §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i nml §§ 4 og 5 skal også trekkes inn ved skjønnsutøvelsen.

1. Kantslått

Søknaden

Statens vegvesen Region øst søker om dispensasjon fra forskriften om dragehode som prioritert art for utføring av kantslått som kan berøre forekomster av dragehode langs riks- og fylkesveger i fylkene Oppland, Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold. Det bes om generell dispensasjon for et ikke spesifisert tidsrom.

Bakgrunn

Staten vegvesen Region øst utfører rutinemessig kantslått langs riks- og fylkesveger som ledd i arbeidet med å bedre trafikksikkerheten. Kantslått forekommer også i områder med forekomster av dragehode. I følge søker slås det to ganger i sesongen i full bredde langs vegkanter med forekomst av den invaderende fremmede arten lupin, mens det langs blomsterrike vegkanter slås en gang i sesongen. Vegvesenet opplyser at de undersøker Artskart for forekomster av arten før slåtten utføres, og at de har en intensjon om å vente med denne til etter 1. august der det finnes forekomster av arten. Dette for at blomsten skal få mulighet til å frø seg. Søker opplyser videre om at langs vegkanter hvor det finnes lupin, så slås det en gang før 15. juni for å forhindre at arten setter frø og sprer seg. Dette gjøres også der hvor det er forekomster av dragehode.

Direktoratets vurdering

Kantslått i områder med dragehode slik det blir gjennomført i dag, vil i de fleste tilfeller innebære at enkeltindivider av arten blir fjernet, skadd og eller ødelagt i strid med forskriften § 3, noe som gjør at slike tiltak krever dispensasjon etter forskriften § 6. Spørsmålet blir da om vilkåret for å kunne gi dispensasjon er til stede, det vil si om tiltaket er av en slik art at det ikke vil forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling.

Ved vurderingen av hvilken virkning kantslått kan ha for bestandssituasjonen av dragehode, må det først ses hen til hvor omfattende uttak og skade de omsøkte tiltakene vil innebære for arten. Her vil antallet lokaliteter av arten som vil bli berørt av kantslått være sentralt. Ut ifra de opplysninger Direktoratet har innhentet fra fylkesmannen i de aktuelle fylkene, samt utkastet til handlingsplan for dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) og dragehodeglansbille (*Meligethes norvegicus*) fra 2009, vil kantslått berøre et moderat antall lokaliteter. Av de 61 lokalitetene som finnes i Hedmark, befinner seks seg langs veg som kan bli berørt. I Oslo og Akershus opplyses det om at det er få lokaliteter langs veg, men at det er noen i Bærum. I Østfold finnes det ingen lokaliteter langs veg. I Oppland er man ikke ferdig med kartleggingen, men kun to av de 100 lokalitetene som hittil er dokumentert befinner seg langs veg. For regionen som helhet er dermed bildet at det er et moderat antall lokaliteter som kan bli berørt av kantslått.

I vurderingen av hvilken innvirkning kantslått kan ha på dragehodens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, er det videre viktig å se hen til hvordan kantslått faktisk kan bidra til å oppnå forvaltningsmålet for arten, det vil si at ”artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder,” jf. nml § 5. Gjengroing med busker og krattskog vil lett kunne skygge ut en lyselskende art som dragehode, og

kantslått kan dermed være positivt for arten. I utkastet til handlingsplan pekes det på at gjengroing sannsynligvis er den viktigste årsaken til nedgangen i antall dragehodepopulasjoner her til lands, og at slått kan være ett av flere mulige skjøtselstiltak for arten da det bidrar til å holde lokalitetene åpne og til å hindre oppbygging av humuslag i jorda. Selv om enkeltindivider av arten vil kunne bli rammet av kantslått den aktuelle slåttesesongen, vil disse ulempene kunne bli oppveid av de positive virkningene slåttten antas å ville ha for å nå forvaltningsmålet for arten på lengre sikt. For at kantslått skal kunne bidra positivt er det imidlertid vesentlig at den gjennomføres på en så skånsom måte som mulig for arten og det økosystemet den er en del av, i tråd med prinsippet i nml § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

For at dragehodepopulasjonene skal kunne opprettholdes på de lokalitetene som blir berørt av slåttten på sikt, er det en forutsetning at dragehode rekker å sette frø. At kantslåttten gjennomføres først etter 1. august, vil være avgjørende for plantens mulighet til å frø seg. Sein kantslått vil også kunne gagne en rekke andre lyselskende og konkurransesvake karplanter, og vil dermed kunne bidra til at forvaltningsmålet for andre arter, naturtyper og økosystemer ivaretas, jf. nml §§ 4 og 5, og vil dermed hensynta prinsippet om økosystemtilnærming, jf. nml § 10. Når det gjelder vegstrekninger med forekomster av lupin og andre invaderende fremmede arter, tilsier imidlertid hensynet til å bekjempe denne arten at kantslått skal kunne gjennomføres før arten setter frø og sprer seg. Selv om dette vil kunne innebære at hodet av noen individer av dragehode blir kappet av, så er alternativet, at lupinen setter frø og sprer seg, verre, da dette vil kunne føre til at lupinen fortrenger forekomster av dragehode i strid med forvaltningsmålet for arten.

Nml § 8 fastsetter at offentlige beslutninger som berører naturmangfold skal, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om bl.a. effekten av påvirkninger på arter. Søker har også et ansvar for å frambringe slik kunnskap. Utkastet til handlingsplan peker på at dragehode vokser langsomt, og at det er usikkert i hvor stor grad den tåler årlig slått. Det pekes på at kunnskapsgrunnlaget er noe mangelfullt når det gjelder artens respons på skjøtselstiltak, og at det må legges opp til et adaptivt forvaltningssystem, hvor man gjennom kartlegging og overvåking forbedrer erfaringsgrunnlaget (side 43). Det er dermed knyttet noe usikkerhet til hvor ofte, og hvordan, kantslått skal utføres for i størst mulig grad kunne bidra til å oppnå forvaltningsmålet for arten. Denne usikkerheten bør reduseres gjennom overvåking av aktuelle forekomstene før og etter gjennomføring av slått. På den måten bedrer man kunnskapsgrunnlaget om hvilken effekt kantslått har på dragehode, samt hvordan denne bør gjennomføres for å være mest mulig miljøforsvarlig, jf. nml § 12, og dermed i størst mulig grad kunne bidra til å oppnå forvaltningsmålet. Dette vil også kunne bidra til at framtidige dispensasjonssøknader funderes på et bedre kunnskapsgrunnlag et det som er tilfelle i dag, jf. forskriftens § 6, andre ledd.

I lys av den antatt positive effekten miljøforsvarlig gjennomført kantslått vil kunne ha for dragehodens bestandssituasjon i de aktuelle områdene, samt det relativt moderate antallet forekomster som vil bli berørt, er Direktoratet kommet til at det omsøkte tiltaket ikke er av en slik art at det vil forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, og at adgangen til å gi dispensasjon er til stede. Selv om det foreligger et noe mangelfulle kunnskapsgrunnlag knyttet til kantslåttens effekt på arten, mener Direktoratet at dispensasjon kan gis bl.a. på det vilkår at det innhentes mer kunnskap om effekten av slåttten. Sammen med de øvrige vilkårene som framgår av vedtaket, vil kunnskapsinnhenting være et

virkemiddel som vil bidra til å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet i tråd med føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9. Dispensasjonen gis for slåttesesongene 2012 til 2016.

Vedtak:

Statens vegvesen Region øst gis dispensasjon fra forskrift om dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) som prioritert art for utføring av kantslått langs riks- og fylkesveger i lokaliteter med dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) i fylkene Oppland, Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold for slåttesesongene 2012 til 2016 på følgende vilkår:

1. Før kantslått gjennomføres, skal det gjennom søk i Artskart eller andre tilgjengelige kilder undersøkes om det finnes forekomster av dragehode langs den aktuelle vegstrekningen.
2. Kantslått i områder med forekomster av dragehode skal gjennomføres tidligst etter 1. august den aktuelle slåttesesongen. Der det er forekomster av lupin eller andre invaderende fremmede arter, kan det i tillegg slås en gang før 15. juni den aktuelle slåttesesongen. Kantslått skal gjennomføres på en miljømessig forsvarlig måte som ivaretar hensynet til arten og dens leveområder.
3. Innen 1. februar 2016 oversendes Direktoratet for naturforvaltning en rapport som dokumenterer kantslåttens effekt på lokaliteter med dragehode som blir berørt av slått.

2. Grøfterens og grøfting

Søknaden

Statens vegvesen Region øst søker om dispensasjon fra forskriften om dragehode som prioritert art for utføring av grøfterensk og grøfting som kan berøre forekomster av dragehode langs riks- og fylkesveger i fylkene Oppland, Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold. Det bes om generell dispensasjon for et ikke spesifisert tidsrom.

Bakgrunn

Staten vegvesen Region øst utfører rutinemessig grøfterensk og grøfting langs riks- og fylkesveger for å opprettholde vegens funksjon, blant annet med henblikk på å motvirke flom. Etaten opplyser at lettere grøfterensk blir utført langs den enkelte vegstrekning en gang hvert femte år, mens grovere grøfting utføres sjeldnere. Vegvesenet undersøker Artskart for forekomster av arten før disse tiltakene gjennomføres, og sier at de vil gå i dialog med fylkesmannen for å se på mulige tiltak når lokaliteter med dragehode blir berørt. Etaten nevner flytting av oppgravde individer til andre lokaliteter som mulige avbøtende tiltak.

Direktoratets vurdering

Grøfterensk og grøfting av grøfter med forekomster av dragehode vil være et tiltak som vil fjerne og ødelegge forekomster av dragehode i strid med forbudet i forskriften § 3, og er dermed et tiltak som krever dispensasjon fra forskriften § 6. Spørsmålet blir da om vilkåret for å kunne gi dispensasjon er til

stede, det vil si om tiltaket er av en slik art at det ikke vil forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling.

Ved vurderingen av hvilken virkning tiltaket kan ha for bestandssituasjonen av dragehode, må det først ses hen til hvor omfattende unntak fra forskriften det omsøkte tiltaket vil kreve. Når det gjelder hvilke lokaliteter av arten som vil bli berørt av grøfterensk og grøfting, så opplyser Statens vegvesen Region øst om at disse vil være sammenfallende med de lokalitetene som vil bli berørt av kantslått, men at det først og fremst er individer som finnes i vegggrøfta som vil bli berørt. Hvorvidt dette er inngrep som vil forringe artens bestandssituasjon eller -utvikling vil etter Direktoratets syn måtte vurderes konkret, og avhenge bl.a. av kvaliteten på de berørte lokaliteter. For forekomster av dragehode som blir berørt av grøfterensk og grøfting, vil resultatet imidlertid være at disse går tapt. Hvilke avbøtende tiltak som er aktuelle i forbindelse med dispensasjon, vil også måtte vurderes konkret, med flytting av individer av arten til en annen lokalitet og innsamling av frø for såing på en annen lokalitet, som mulige tiltak.

I lys av inngrepets negative karakter for berørte forekomster, den mulige trusselen slike inngrep kan utgjøre for artens bestandssituasjon, og det forhold at hensiktsmessige avbøtende tiltak bør vurderes i forbindelse med hvert enkelt inngrep, er Direktoratet kommet til at Statens vegvesen Region øst ikke kan gis noen generell dispensasjon for denne typen aktivitet i de fem fylkene. Direktoratet vil i denne sammenheng særlig peke på at hensynet til at det offentlige skal fatte beslutninger som er tuftet på et best mulig kunnskapsgrunnlag, jf. naturmangfoldloven § 8, tiliser at vedtak om dispensasjon i saken vurderes på fylkesnivå. Det er her kunnskapen om lokale forekomster og bestandssituasjon er best, og det er dette nivået som er best i stand til å kunne vurdere bl.a. hvilke avbøtende tiltak som skal knyttes som vilkår ved en eventuell dispensasjon. Dette vil også ivareta hensynet til føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9. Statens vegvesen Region øst bes derfor om å rette søknader om dispensasjon til fylkesmannen i det fylket som vil bli berørt av tiltaket.

Vedtak:

Statens vegvesen Region øst gis ikke dispensasjon fra forskrift om dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) som prioritert art for utføring av grøfterensk og grøfting langs riks- og fylkesveger i lokaliteter med dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) i fylkene Oppland, Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold.

Med hilsen

Direktoratet for naturforvaltning

Jon Barikmo e.f.
seksjonssjef

Anniken Gjertsen Skonhoft

Kopi:

Fylkesmannen i Oppland
Fylkesmannen i Hedmark
Fylkesmannen i Østfold
Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Vedlegg:

Søknad om dispensasjon fra Statens vegvesen Region øst